COMMENTAAR

Steeds meer jongeren met alcoholintoxicatie opgenomen

EERDER HET RESULTAAT VAN SUCCESVOLLE AANPAK DAN EEN GROEIEND PROBLEEM

Paul Lemmens

Alcoholgebruik door minderjarigen is een onderwerp dat de tongen losmaakt in de Nederlandse samenleving. In de landelijke media verschenen recentelijk 3 berichten over drankgebruik onder minderjarigen en de gevolgen daarvan, die het verdienen om naast elkaar te worden bezien.

STRAFMAATREGELEN

Het eerste bericht was de oproep van Herre Kingma – gelanceerd als twitterbericht – om jeugdige patiënten te laten betalen voor de medische kosten die ze veroorzaken als ze door hun excessief drankgebruik in het ziekenhuis worden opgenomen met de hoofddiagnose 'alcoholvergiftiging'.[1] De Amsterdamse burgemeester Van der Laan deed daar nog een schepje bovenop. Hij stelde voor om mensen met een alcoholintoxicatie die door een ambulance worden opgehaald, strafrechtelijk te beboeten wegens openbare dronkenschap, naar ik aanneem ook als het bedrinken zelf in een privésituatie plaatsvond.[2] De discussie daarover in de pers liet overigens weinig steun zien voor deze strafmaatregelen, al was het maar omdat ze juridisch moeilijk uit te voeren zijn.[3,4]

NOODKLOK

Een tweede persbericht kwam van het Nederlands Signaleringscentrum Kindergeneeskunde (NSCK), in de persoon van Nico van der Lely, kinderarts in het Reinier de Graaf Gasthuis.[5] Geconstateerd werd dat het aantal kinderen dat jaarlijks met acute alcoholvergiftiging naar een ziekenhuis was gebracht, weer toegenomen was. Dit aantal was gestegen van 297 in 2007 tot 762 in 2011, met een lichte daling van de gemiddelde leeftijd en een lichte verhoging van de gemiddelde alcoholconcentratie in het bloed. Van der Lely luidde de noodklok met de verzuchting: 'Het is wachten tot de eerste dode valt'.

Universitair Medisch Centrum Maastricht, afd. Gezondheidsbevordering, Maastricht. Dr. P. Lemmens, klinisch-psycholoog (P.lemmens@maastrichtuniversity.nl).

RESULTATEN VAN ONDERZOEK

Het derde bericht komt van het bekende 'Health behaviour in school-aged children' (HBSC)-onderzoek, waaruit bleek dat het alcoholgebruik van Nederlandse jongeren relatief laag te noemen is in vergelijking met jongeren uit andere landen.[6] Op veel indicatoren voor alcoholgebruik scoort Nederland in de laagste regionen. Opvallend is wel dat de prevalentie van wekelijks drankgebruik na het 13e levensjaar beduidend toeneemt. Onderzoek van het Trimbos-instituut, de Nederlandse uitvoerder van de HBSC-studie en het Peilstationsonderzoek, laat zien dat het alcoholgebruik van de hele groep scholieren van 12-16 jaar tussen 2003 en 2009 systematisch is gedaald.[7] Dit geldt vooral voor de groepen tot 15 jaar. Opvallend is dat ook het bingedrinken is afgenomen, hoewel het aantal bingedrinkers in absolute termen nog steeds hoog is te noemen.

VERKLARINGEN VOOR DE TRENDS

Er zijn dus tegenstrijdige trends zichtbaar: enerzijds een daling in het alcoholgebruik volgens het HBSC-onderzoek en het onderzoek van de peilstations, anderzijds een de stijgende lijn in het aantal opnames ter observatie wegens acute alcoholintoxicatie in de ziekenhuizen. Hoe is die tegenstrijdigheid te verklaren? De succesvolle aanpak van het NSCK en kinderarts Van der Lely en de communicatie daarover vormen in mijn ogen een voor de hand liggende verklaring. In zijn persbericht vond ik dat hij te weinig nadruk legde op het succes van die aanpak – een vorm van bescheidenheid – en te veel op wat in sociologie wel wordt genoemd 'het creëren van een morele paniek' en retoriek rond het bingedrinken van Nederlandse jongeren.

In veel publicaties en presentaties wordt gesproken van 'een groeiend probleem'.[8,9] Het toenemend aantal jongeren dat onder medisch toezicht mag ontnuchteren wijst volgens mij echter niet zozeer op een groeiend probleem onder jongeren, als wel op een verhoogd besef van de gevaren rond acute alcoholintoxicatie. Waar vroeger de comateuze jongere simpelweg in zijn eigen bed of elders aan zijn lot werd overgelaten, wordt nu sneller een ambulance gebeld. Dat is winst en draagt misschien ook wel bij

aan de dalende trend in drankgebruik onder de jeugdigen.

Het is ook zeker dat een groot aantal van deze patiënten op eigen houtje zonder schade zou zijn ontnuchterd. Het aandeel van deze groep patiënten is in de laatste jaren wellicht proportioneel toegenomen onder de opnames van jeugdigen wegens acute alcoholintoxicatie. De soms zeer lage alcoholconcentraties in het bloed van deze patiënten zijn een indicatie in die richting.[5]

Eerdere artikelen in het *Tijdschrift* gingen al – zijdelings – in op het opnamebeleid bij alcoholintoxicatie.[10,11] De niet strikt medische noodzaak van ontnuchtering-ondertoezicht verklaart misschien dat Kingma de groei van het aantal opnames als vermijdbaar, zorgbelastend en niet strikt medisch geïndiceerd ervaart. Wellicht redt de NSCK-aanpak en -procedure toch ook levens. Dit zou dan verklaren waarom Van der Lely nog geen jongere aan acute alcoholintoxicatie heeft zien overlijden, al zijn die er wel geweest; een voorbeeld is student Reinout Pfeiffer, wiens overlijden in 1997 met medisch toezicht misschien vermeden had kunnen worden. Ook dat zou als een succes van de NSCK-aanpak kunnen worden opgevat. Een derde aanwijzing voor het succes van de aanpak is de scherpe knik opwaarts in de curve van opnames in het jaar 2003, min of meer samenvallend met de start van de NSCK-campagne; de curve van het alcoholgebruik door jeugdigen vertoont deze knik niet.[9,12]

Interessant in de gegevens van de NSCK-groep is dat de verhouding jongens en meisjes onder alcoholintoxicaties vrijwel gelijk is, terwijl bekend is dat vanaf 15 jaar de jongens meer drinken en vaker extreem veel drinken. Bij elkaar genomen wijzen klinische observaties en de daling van het aantal geregistreerde comazuipers ouder dan 16 jaar erop dat het vooral onervaren drinkers zijn die slachtoffer van hun eigen drinken worden. Slechts 17% van alle adolescente patiënten in de NSCK-registratie is 17 jaar, tegen 35% 16-jarigen. Dit zou erop kunnen wijzen dat oudere adolescenten de werking van alcohol beter kennen en hun grenzen beter weten te bewaken. Overigens is in de registratie via het letselinformatiesysteem (LIS) van Consument en Veiligheid geen daling zichtbaar van gevallen bij adolescenten ouder dan 16 jaar. De piek van de ziekenhuisopnames ligt daar bij de 18-jarigen.[12]

OPROEP

Ik besluit met een oproep van een onderzoeker die het excessieve drankgebruik aan een Amerikaanse universiteit indringend in beeld heeft gebracht.[13] Net als Van der Lely pleit hij ervoor dronken jongeren niet aan hun lot over te laten: 'And when things fall apart, as they inevitably do, drinking partners are there for one another. [...] If you are going to drink [..] take care of each other'. [En wanneer je het niet meer trekt, zoals onvermijdelijk een keer zal gebeuren, dan heb je je drinkmaten om op terug te vallen. Maar als jullie het op een drinken gaan zetten, let dan goed op elkaar.] Medisch professionalisme vereist eenzelfde basishouding.

Belangenconflict: geen gemeld. Financiële ondersteuning: geen gemeld.

Aanvaard op 9 mei 2012

Citeer als: Ned Tijdschr Geneeskd. 2012;156:A5065

Meer op www.ntvg.nl/opinie

LITERATUUR

1 Vriesema I. 'Dronken jongere moet zelf betalen'; Ziekenhuisdirecteur Kingma ziet steeds meer patiënten met alcoholvergiftiging. NRC Handelsblad, 8 maart 2012.
2 Van der Laan: boete voor comazuiper. NRC Handelsblad, 13 maart 2012.
3 Vriesema I. Een comazuiper is echt niet bezig met boetes. NRC Handelsblad, 9 maart 2012.
4 Weeda F. Het is wel vaker de schuld van de patiënt. NRC Handelsblad, 9 maart 2012.
5 Flink E, Stoffelen A. Weer meer comazuipers in 2011. de Volkskrant, 25 april 2012.
6 Currie C, Zanotti C, Morgan A, et al. Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey. Genève: WHO; 2012.
7 Van Dorsselaer S, de Looze M, Vermeulen-Smit E, et al. HBSC 2009 – Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Utrecht: Trimbos-instituut; 2010.
8 Bosman D, Kruisinga F. Alcoholintoxicatie bij jongeren een groeiend probleem. Ned Tijdschr Geneeskd. 2011;155:A3363.
9 Van Kleef LE, van der Lely N. Jongeren met alcoholintoxicatie: een groeiend probleem. Ned Tijdschr Geneeskd. 2006;150,2521-2.
10 Wilsterman MEF, Dors N, Sprij AJ, Wit JM. Kliniek en beleid bij jongeren met alcoholintoxicatie op de afdelingen voor spoedeisende hulp in de regio Den Haag, 1999-2001. Ned Tijdschr Geneeskd. 2004;148:1496-500.
11 Paling EP. Kliniek en beleid bij jongeren met alcoholintoxicatie op de afdelingen voor spoedeisende hulp in de regio Den Haag, 1999-2001 [ingezonden] Ned Tijdschr Geneeskd. 2004;148:1504.
12 Valkenberg H. Alcoholvergiftigingen en ongevallen met alcohol bij jongeren van 10 tot en met 24 jaar. Amsterdam: Stichting Consument en Veiligheid; 2010.
13 Vander Ven Th. Getting wasted. Why college students drink too much and party so hard. New York: New York University Press; 2011, bl. 181-2.